

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Tukitoimien painopisteen siirtäminen varhaisvaiheisiin on hyvä muutos. Sosiaalihoitolain ja lastensuojelulain päällekkäisyyden purkaminen ja arviointikriteerien uudistaminen on hyvä muutos.

Uudistus voi kuitenkin johtaa myös huoleen siitä, miten puuttuminen on mahdollista vaikeissa, pitkittyneissä tilanteissa, kun varhaisvaiheen tukitoimet ovat selkeästi riittämättömät tai niitä ei voida soveltaa.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti

-

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihoitolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Nyt esitetty ratkaisu

Perustelut tiiviisti

-

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Lastensuojelulain muutoksesta voi seurata asiakkuuksien väheneminen ja keston lyheneminen.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Keinotekoinen rajapinta kahden lain välillä väistyy, ja sama sosiaalityöntekijä voisi toimia molempien lainsäädäntöjen puitteissa. Lisäksi olisi hyvä, että esimerkiksi sijoitusjaksoille määritettäisiin konkreettiset tavoitteet, joita seurattaisiin oman sosiaalityöntekijän toimesta.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

-

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

On perusteltua mahdollistaa lapsen tutkiminen matalammalla kynnyksellä, esim. jos on mahdollisesti hallussa päihteitä tai vaarallisia esineitä.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Toivotaan, että huostaanoton ja sijaishuollon tarpeen arviointikriteerit laaditaan siten, että niiden soveltaminen on yhteneväistä eri alueilla ja eri ammattilaisten välillä.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Edunvalvonnan kustannusten yhdenmukaistaminen on tärkeää.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lapsen osallisuuden vahvistaminen päätöksentekoon on hyvä asia. Lisäksi osallisuuden vahvistamisen osalta olisi hyvä huomioida huomioitava lapsen lojaliteetti biologisia vanhempiaan kohtaan ja sen merkityksen arviointi, kun lasta kuullaan.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Yhteistyö sosiaalitoimen tai lastensuojelun ja terveydenhuollon ammattilaisten välillä pitää velvoittaa vahvemmin, myös avohuollon tukitoimien yhteydessä.

Esityksen perusteella ei selviä, miten sijaishuoltoyksiköiden valvonta käytännössä toteutetaan. Tulisi olla selkeästi nimetty taho, jolla on velvollisuus valvoa sijaishuoltoyksiköiden toimintaa, ja oikeus saada yksiköistä riittävät tiedot valvonnan toteuttamiseksi.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Kiireellisen sijoituksen keston lyhentäminen voi olla lapsen edun mukaista siten, ettei sijaishuoltojako pitkity ja arvio tehdään riittävän nopeasti.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Huostaanoton perusteiden arvioiminen ja käytännön soveltaminen voi edelleen muodostua ongelmaksi. Lisäksi esityksen perusteella jää epäselväksi, kuka jatkossa arvioi sijaishuollon terveydenhuollon perusteet? Lastensuojelun sosiaalityöntekijä ei voi arvioida terveydenhuollon palveluiden tarvetta eikä sijaishuollon tarvetta terveydenhuollon palvelutarpeen perusteella. Terveydenhuollon palveluiden tarpeen määrittely tulee aina perustua terveydenhuollon palveluissa tehtyyn arvioon.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoito): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Turvahenkilöiden sijoittelua sijaishuoltoyksiköihin ei voi pitää asianmukaisena suunnitelmana. On epäselvää mitä lisähyötyä saadaan tuomalla sijaishuoltoyksikköön ulkopuolinen turvallisuusalan koulutuksen omaava henkilö, jolla ei ole sosiaali- tai terveysalan koulutusta eikä välttämättä ymmärrystä sijaishuoltolasten erityispiirteistä, tarpeista tai tunne-elämän ja käyttäytymisen haasteista. Esimerkiksi nuorisopsykiatrisen osastohoidon pitkäaikaisen kokemuksen perusteella on hyödyllisintä, että yksikön oma henkilöstö koulutetaan perusteellisesti myös erilaisten turvallisuutta uhkaavien tilanteiden varalle (esim. AVEKKI-koulutukset) ja että henkilöstömitoitus on riittävä sijaishuoltoyksikön tasoluokituksen vaatimusten edellyttämällä tavalla.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

Yhteydenpidon rajoittaminen, lapsen kehityksen kannalta haitallisen kännykän käytön rajoittaminen esimerkiksi koulupäivinä ja öisin tulisi erikseen kirjata rajoitustoimenpiteisiin. On hyvä, että selvitetään ne henkilöt, joihin yhteydenpitoa on tarpeen rajoittaa.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Esityksestä ei käy ilmi jälkihuollon kesto sosiaalitoimen tai lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä alkaen. Jälkihuoltoon tulisi sisällyttää laajemmin etenkin nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen toimenpiteitä esim. toimintakyvyn ja arjen hallinnan vahvistaminen. Jälkihuollon nuorilla on suurentunut tarve aikuisen tuelle ja avulla arjen taitojen ja itsenäisen elämän taitojen harjoittamiselle. Jälkihuollon nuorille tulisi tehdä ajoittain päivitettävä suunnitelma arjen taitojen ja itsenäistymisen taitojen vahvistamiselle (koulunkäyntitaidot, kaveritaidot, asioiden hoitamistaidot, hyvinvointi ja terveystaidot).

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantumista koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

-

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUV) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUV-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Yhdenmukaiset mahdollisuudet TUV-koulutukseen turvaavat koulupolkua ja elämän edellytysten vahvistumista itsenäistymisvaiheessa.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

-

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

-

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Vaikutusten arviointi ei ole kattava eikä siinä ole huomioitu erityisesti lainsäädäntömuutosten vaikutuksia terveydenhuollon järjestelmään. Sijaishuollon ja huostaanoton kriteerien kiristyminen voi heijastua erityisesti nuorten mielenterveyspalveluihin. Esimerkiksi tilanteet, joissa on ilmeinen psykiatrisen sairauden hoidon tarve, mutta erikoissairaanhoidon avo- tai osastohoidon keinoja ei voida soveltaa esimerkiksi lapsen epävakaiden kasvu- ja elinolosuhteiden tai hoitoon sitoutumisen haasteiden vuoksi. Näissä tilanteissa on riski sille, että muodostuu sellaisten lasten tai nuorten ryhmä, jotka putoavat palveluista ja jäävät ilman asianmukaisia tarvitsemiaan tukitoimia sekä aikuisia ja arjen vakaita rakenteita sairauden hoidon mahdollistamiseksi.

27. Vapaamuotoiset huomiot

Lakiuudistukseen tulisi tarkemmin kirjata asianmukaisten somaattisten ja mielenterveydellisten terveydenhuollon palveluiden turvaaminen sijaishuollon lapsille ja nuorille. Kirjallisuuden mukaan erityisesti sijaishuollossa asuvilla lapsilla ja nuorilla on muihin ikäisiin nähden enemmän hoitamattomia kroonisia pitkäaikaissairauksia, neuropsykiatrisia ongelmia sekä mielenterveyden häiriöitä.

Kekkonen Virve
Suomen nuorisopsykiatrisen yhdistys